

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi

**Attityder gentemot etniska grupper relaterat till upplevd
hotfullhet bland svenska och thailändska studenter**

Andreas Lundin

Psykologexamensuppsats. Vol. XIV (2012):10

Handledare: Åse Innes-Ker
Examinator: Sven Ingmar Andersson

Ett varmt tack till de människor som på varierande sätt
gjort detta arbete möjligt att genomföra.

Wannaprapa Karom
Chayanut Laksanawichan
Niyada Chittcharat
Charn Rattanapisit
Boontarika Hanvanichvech
Neerarrush Leungsivakoon
Pornchanit Jamnieankal

Abstract

To be able to assess the level of hostile intentions in peoples faces is a skill which is relevant to people all over the world. There is certain obstacles hindering the assessment of threat in people pertaining from foreign cultures though. Two major types of factors constitutes the main reasons that the level of threat of people from foreign parts of the world sometimes tends to be overestimated: Cultural differences in display-rules for facial expressions and your own held attitudes towards the other persons ethnicity or culture. This thesis compares the ways that swedish and thai university-students assess threat in faces of various ethnicities. Those differences are put in relation to implicitly and explicitly held attitudes towards various cultures. Differences between the student-groups have been found in that the thai students' explicit attitudes towards african, arab and dark-skinned people partly can predict the perceived threat of some types of faces of african and middle-eastern people. The swedish students' implicit attitudes towards arab people, on the other hand, can predict the perceived threat of some types of african and middle-eastern faces. Said difference is explained by means of differing types of social desirability in the two cultures.

Keywords: IAT, attitudes, ethnicity, hostility, emotional expression, social desirability, cross-cultural

Sammanfattning

Att kunna bedöma hotfulla intentioner i andra människors ansikten är en förmåga som är väsentlig att behärska för människor i alla delar av världen. Dock finns det vissa svårigheter med att bedöma eventuell hotfullhet hos människor som kommer från främmande kulturer. Två typer av faktorer bidrar huvudsakligen till att människor från andra delar av världen kan upplevas som mer hotfulla, nämligen kulturella skillnader i hur människor använder ansiktsuttryck samt våra egna attityder gentemot den andra människans etnicitet eller kultur. Denna studie gör en tvärkulturell jämförelse mellan hur svenska och thailändska universitetsstudenter bedömer hotfullhet i ansikten härstammande från ett antal delar av världen. Dessa skillnader relateras till studenternas explicita och implicita attityder gentemot diverse främmande kulturer. Skillnader mellan de båda grupperna av studenter har kunnat konstateras i och med att thailändska studenters explicita attityder gentemot kategorierna afrikaner, araber samt mörkhyade i viss mån har kunnat predicera hur mycket hotfullhet studenterna uttolkar ur vissa ansikten från Afrika samt Mellanöstern. För de svenska studenterna kunde istället den implicit uppmätta attityden gentemot kategorin araber delvis predicera hur hög hotfullheten i vissa ansikten från Afrika samt Mellanöstern bedömdes. Denna skillnad förklaras via skilda typer av social önskvärdhet i de båda kulturerna.

Nyckelord: IAT, attityder, etnicitet, hotfullhet, känslouttryck, social önskvärdhet, tvärkulturell

Innehållsförteckning

Inledning.....	8
Kommunikation av känslor via ansiktsuttryck.....	9
Faktorer inom observatören som påverkar tolkning av ansiktsuttryck.....	10
Gemenskapskänsla och motivation att bedöma korrekt.....	10
Betraktarens känsloläge.....	11
Attityder och fördomar gentemot etniciteter.....	12
<i>Om social önskvärdhet.....</i>	<i>12</i>
<i>Befintlig forskning kring attityder gentemot etniciteter.....</i>	<i>13</i>
Betraktarens inre faktorer relaterat till tydlighet i ansiktsuttryck.....	13
En kommentar till befintlig tvärkulturell forskning kring ansiktsuttryck och emotioner.....	14
Grundläggande information kring Thailand och Sverige.....	15
Om begreppet social önskvärdhet i Thailand respektive Sverige.....	15
Ett forskningsprojekt till grund för denna studie.....	16
Syfte.....	17
Forskningshypoteser.....	17
Metod.....	18
Deltagare.....	18
Material.....	18
Ansiktsbedömningen (AB-testet).....	18
Attitydtermometern (AT).....	20
Implicit Association Test (IAT).....	20
Eftertestformuläret.....	23
Procedur.....	24
Statistiska beräkningar.....	24
<i>Attitydtermometern.....</i>	<i>25</i>

<i>IAT</i>	25
<i>AB-testet</i>	25
<i>Hypotestestande beräkningar</i>	26
Bearbetning av svar från eftertestformuläret.....	26
Resultat	26
Deskriptiv statistik	26
Explicita ingrupspreferenser ifrån attitydtermometern	26
IAT-resultat	28
Hotfullheter uppmätta med AB-testet	28
Eftertestformuläret	29
Hypotestestning	30
Kan IAT-resultat predicera bedömningar av hotfullheter i AB-testet?	30
Finns samband mellan explicita och implicita ingrupspreferenser?	30
Kan den explicita attitydtermometerns resultat predicera bedömda hotfullheter ifrån AB-testet?	31
Diskussion	32
Finns det samband mellan de implicita och explicita attitydmåtten?	32
Gapet mellan explicita och implicita mått relaterat till testvaliditet	32
Kan IAT-värdet predicera bedömningar av hotfullheter?	34
Kan attitydtermometern predicera bedömningar av hotfullheter?	34
Likheter mellan hur etniska kategorier bedöms	35
Skillnader mellan rangordningen för hotfullhet och rangordningen för ingrupspreferens	36
AB-testets begreppsvaliditet	36
Vilka skillnader syns mellan de båda ländernas testdeltagare?	37
En nyanserad bild av social önskvärdhet i Thailand respektive Sverige	37
Två typer av social önskvärdhet	37
Testmetodernas inverkan på resultaten	38

Förutsättningar för jämförelser mellan det svenska och thailändska IAT..	38
Sammanfattning och slutsatser.....	39
Referenser.....	41
Bilaga.....	45

Vad händer inom en människa när man ser ett nytt ansikte för första gången? Vad tänker du om denna nya bekantskap och vad tror du dig egentligen veta om människan efter bara ett snabbt ögonkast? Det finns säkerligen en lång rad faktorer som påverkar hur du bedömer din nya bekantskap såsom klädsel och kroppshållning, eller kanske vilket humör personen verkar vara på eller var i världen personer kommer ifrån. Alla dessa faktorer är intressanta ur ett psykologiskt perspektiv och kan påverka hurvida du intuitivt känner dig bekväm med människan, ifall du blir intresserad av denna eller kanske känner dig hotad. En förmåga som i alla tider varit viktig för människor är att kunna avgöra om människan du nyss mött är ett hot eller inte. Hur en individ avgör detta är relevant för denna studie, som har som sitt ena fokus hurvida upplevd hotfullhet hos främmande människor kan vara relaterat till varierande sätt att kommunicera hotfullhet i olika kulturer. Det andra fokuset för undersökningen är att klargöra ifall upplevd hotfullhet kan vara relaterat till olika attityder som människor har gentemot främmande etniciteter och kulturer.

De båda fokusen representerar två övergripande grupper av faktorer som påverkar hur hotfullhet bedöms, nämligen faktorer som härstammar från den betraktade människan och faktorer som härstammar inifrån den person som betraktar. Det första temat, skillnader i mänsklig kommunikation mellan kulturer anses här härstamma från den betraktade människan eftersom det är denna som kommunicerar sin eventuella hotfullhet mer eller mindre medvetet.

För att skapa en överblick över befintlig litteratur inom denna studies ämnesområde har relevanta vetenskapliga texter sökts med hjälp av flera metoder. Artikelsökningar har gjorts via Lunds universitets biblioteks söksystem "Libhub" (2011). De sökord som varit aktuella har i första hand varit engelskspråkiga termer: IAT, attitudes, ethnicity, hostility, emotional expression, social desirability och cross-cultural. Följande svenskspråkiga motsvarigheter till ovanstående ord har också använts: attityder, etnicitet, hotfullhet, känslouttryck, social önskvärdhet och tvärkulturell. Den huvudsakliga metod som använts för att finna för ämnet relevant information har dock varit att genomsöka befintliga vetenskapliga artiklars referenslistor. Urvalet av befintliga artiklar har vid tillfällen kompletterats via personlig kommunikation med detta examensarbets ansvarige handledare Åse Innes-Ker (2011).

Kommunikation av känslor via ansiktsuttryck

Människor har förmågan att kommunicera många typer av information via ett flertal verbala och ickeverbala system. Av särskilt intresse är förmågan att kommunicera genom att visa sina grundläggande känslor via ansiktsuttryck, ett system som är mer eller mindre universellt över olika kulturer (e.g., Darwin, 1872; Izard, 1994; Sauter, Eisner, Ekman, & Scott, 2010). Ansiktsuttryck kan vara ett viktigt kommunikationsmedel som i alla sammanhang kompletterar det talade språket. Senare års forskning har visat på att människor uppväxta i olika kulturer kan skilja sig märkbart åt i hur ansiktsuttryck avläses (e.g. Jack, Blais, Scheepers, Schyns, & Caldara, 2009). Jack et al. (2009) konstaterar också att människor ifrån östasiatiska kulturer i hög grad fokuserar blicken på andra människors ögon när de läser av ett ansikte, i jämförelse med västerländska individer som även lägger en betydande del av sitt visuella fokus på munnen när ett ansikte avkodas. Vidare konstaterar Tang, Huang, Helmeste, Shioiri och Someya (2001) att japanska, kinesiska och amerikanska individers sätt att tolka ansiktsuttryck skiljer sig åt. Dessa resultat producerades genom att låta personer från de tre länderna bedöma samma uppsättning bilder föreställande människor med europeiskt ursprung samt med japanskt ursprung som poserar med sju olika affektuttryck i ansiktet. De mest prominenta slutsatserna bestod i att de asiatiska deltagargrupperna mindre konsekvent kunde namnge vissa negativa emotioner, såsom exempelvis rädsla och avsmak. Detta gällde för ansikten hämtade ur de båda kategorierna "kaukasisk" och "japansk" i Matsumoto och Ekmans (1989) databas JACFEE. För andra emotioner som t.ex. glädje och förakt var bedömningarna likvärdiga för de båda deltagargrupperna.

Dailey et al. (2010) konstaterar att människor uppväxta i något av de båda länderna USA respektive Japan har en bättre utvecklad förmåga att korrekt uppfatta känslainformation i ett ansikte tillhörande deras egen nationella ingrupp jämfört med ett ansikte från den andra gruppen. Dessa fördelar visar sig ibland specifikt för vissa ansiktsuttryck. Ett exempel på detta är att japanska testdeltagare med bättre precision kan identifiera ilska och avsmak i andra japanska ansikten än vad amerikanska testdeltagare kan.

Soto och Levenson (2009) å sin sida lyckas inte finna några tecken på att människor boende i USA skulle ha en bättre förmåga att avläsa känslor hos andra amerikaner med samma

etniska bakgrund jämfört med amerikaner med annan etnisk bakgrund. Detta innebär enligt Soto och Levenson ett stöd för tesen att människor har samma förmåga att bedöma känslor hos individer från olika kulturer. Det finns alltså viss spridning bland tillgängliga forskningsresultat kring avkodning av ansiktsuttryck i relation till kulturella skillnader. Exempel på andra kulturer vars ickeverbala affektkommunikation har jämförts vetenskapligt är Kanada-Gabon (Elfenbein, Beaupré, Lévesque, & Hess, 2007) och USA-Zambia (Kilbride & Yarczower, 1983).

Forskningsområdet är komplext, och exempel på faktorer som forskare behöver ta hänsyn till är betraktarens uppväxtmiljö, försöksdeltagare som varit bosatta i flera kulturer, samt olika ansiktsuttrycks varierande innebörd och skillnader i uttryckssätt i olika kulturer.

Faktorer inom observatören som påverkar tolkning av ansiktsuttryck

Bland de faktorer som påverkar hur man uppfattar känslouttryck i andra människors ansikten ingår även en rad faktorer som härstammar från betraktarens personlighet eller sinnesstämning, snarare än från den betraktades utseende eller kultur. Exempel på sådana inre faktorer är betraktarens känsloläge samt dennas åsikter, attityder och fördomar om andra människor.

Gemenskapskänsla och motivation att bedöma korrekt. En betraktare kan ha en viss expertis i att bedöma ansikten från sin egen kultur. En annan relevant faktor är att även en generellt högre motivation att bedöma ansikten från en upplevd ingrupp stärker betraktarens tendens att bedöma ingrupsansikten mer korrekt. Tidigare forskning har konstaterat att upplevelsen av gemenskap med en människa man betraktar kan väcka positiva emotioner och intresse hos människor, vilket också påverkar ens tendens att tillskriva detta stimulus positiva egenskaper och att generellt favorisera sin godtyckligt skapade ingrupp, en så kallad *minimal group* (e.g., Otten & Moskowitz, 2000; Tajfel, Billig, Bundy, & Flament, 1971). Young och Hugenberg (2010) anför att det på grund av förhöjd motivation är enklare att korrekt uppfatta och bedöma ansiktsuttryck på människor om man har en upplevelse av att dessa tillhör ens ingrupp. Begreppet ingrupp är i det här fallet inte grundat på kulturella eller utseendemässiga likheter mellan betraktaren och dennas betraktade stimuli. Istället framkallade Young och Hugenberg (2010) inom sina testdeltagare en godtycklig känsla av samhörighet med vissa av stimulusbilderna genom att slumpmässigt tilldela deltagarna och de enskilda stimulibilderna en

gruppstillhörighet till en "röd" minimal group kontra en "grön" minimal group. Young och Hugenberg förklarar denna effekt med att ingruppskänsla ökar en människas motivation att noggrant processa och tolka ansiktsuttryck korrekt. Denna slutsats stöds av att den positiva effekten av ingruppskänsla försvinner ifall man exponeras för ett ansikte under endast en väldigt kort tid. Vid exponeringar på 250ms hinner en människa inte påverkas av sina varierande grader av motivation, utan denna tvingas till att göra likvärdigt instinktiva bedömningar av ingrupps- som utgruppsansikten. Genomgående i detta arbete kan de gängse definitionerna av begreppen "ingrupp" och "utgrupp" komma att användas. Detta innebär att ingrupp respektive utgrupp hänsyftar på en gruppering av människor som man tillhör eller anser sig tillhöra respektive en grupp människor som man inte tillhör eller inte anser sig tillhöra.

Betraktarens känsloläge. Människors känslolägen och hur de färgar ens tolkning av andras känslolägen exempelvis via ansiktsuttryck har diskuterats omfattande under en längre tid (Ekman, 1993). Niedenthal, Halberstadt, Margolin och Innes-Ker (2000) konstaterar att en betraktarens interna känsloläge kan påverka hur benägen denna är att uppfatta motsvarande känslouttryck även i andra människors ansikten. Denna slutsats drogs utifrån försöksdeltagare som sorterats in i två testgrupper som skiljdes åt genom att de befann sig i ett gladlynt respektive sorgset stämningläge. Deltagarna fick se rörliga bilder som föreställde människoansikten som *morphades* till ett neutralt ansiktsuttryck från ett glatt alternativt sorgset ansiktsuttryck. Morfa refererar här till processen att med hjälp av datorprogram låta en statisk bild gradvis transformeras från att ursprungligen föreställa ett motiv till att efter ett antal sekunder föreställa ett helt annat motiv. De båda deltagargruppernas medlemmar bedömde att ansiktsuttryck kongruenta med deras egna känsloläge försvann senare i morfningss-sequensen än ansiktsuttryck som var inkongruenta med deras känsloläge.

Vidare konstaterar Schmid, Schmid-Mast, Bombari, Mast och Lobmaier (2011) att betraktarens känsloläge kan inverka på dennas informationsbearbetning av känslouttryck i ansikten. Glada människor tenderar att i högre grad bedöma ansikten som en helhet snarare att fokusera på ansiktets enskilda delar var för sig. Detta *globalt* processande perspektiv som glada människor använder sig av förknippas också med en bättre förmåga att korrekt bedöma känslor i ansikten. Sammanfattningsvis kan konstateras att interna känslolägen har en tydlig koppling till

hur människor tolkar andras kommunikation av känslor via ansiktsuttryck.

Attityder och fördomar gentemot etniciteter. Det finns olika sätt att undersöka människors attityder gentemot företeelser i samhället såsom till exempel människor av olika etnicitet, sexuell läggning eller yrke. En i sammanhanget viktig distinktion är att man kan välja att mäta människors uttalade attityder gentemot olika fenomen, respektive människors outtalade attityder. Outtalade attityder syftar i detta arbete på de attityder som ej är lämpliga eller ens möjliga att mäta med hjälp av explicita mått, till exempel därför att en testdeltagare ej är medveten om sina attityder eller av någon anledning önskar dölja dessa för omvärlden. Det finns stöd från tidigare forskning för påståendet att människors implicit och explicit uppmätta attityder i vissa sammanhang är korrelerade med varandra men ej identiska (e.g., Fazio & Dunton, 1997; Greenwald, McGhee, & Schwartz, 1998; Hofmann, Gawronski, Le, & Schmitt, 2005).

Om social önskvärdhet. För att förklara diskrepanser mellan explicita och implicita attitydmått är det nödvändigt att beakta faktorn *social önskvärdhet*. Begreppet har en lång historia inom psykologisk forskning, från bland annat Marlowe och Crownes (1961) tidiga försök att mäta begreppet, och även senare tids försök att vidareutveckla mätmetoderna, exempelvis Stöbers (2001) *Social Desirability Scale-17* (SDS-17). Begreppet har populärt förknippats med lämplighetstestning inför arbetsansättningar. I dessa sammanhang kan arbetssökande människor nämligen tendera att svara på frågor på ett sätt som de tror att den potentielle arbetsgivaren kommer att uppskatta, snarare än att svara helt ärligt.

Samtidigt har begreppets validitet också ifrågasatts. Mänskliga personlighets-egenskaper uppmäts traditionellt via självskattningstest, som ofta har låg test-retest reliabilitet. Dessa personlighetstest består av delfrågor som har stor yttlig likhet med de frågor som ingår i test som mäter social önskvärdhet. Test som mäter hur mycket en individ påverkas av social önskvärdhet kan förenklat beskrivas som att de mäter en individs personlighet i ett flertal olika kontexter. Resultaten från test för social önskvärdhet kan kritiseras för att egentligen vara uppkomna på grund av de icke-reliabla svar som ges av testdeltagare i självskattningsformulär som ämnar mäta personlighet (Ellingson, Sackett, & Hough, 1999).

Begreppet social önskvärdhet används i detta arbete som en benämning för en tendens

hos människor att agera eller uttrycka åsikter på ett sätt som följer det omgivande samhällets normer eller förväntningar. Ett genomgående antagande för detta arbete är att människors explicita mått på attityder, såsom attitydtermometern som beskrivs i metoddelen, kommer att påverkas mer av social önskvärdhet än implicita, indirekta mått. Det är i sammanhanget också viktigt att beakta att social önskvärdhet kan ha olika riktning på sin påverkan i olika kulturer.

Befintlig forskning kring attityder gentemot etniciteter. Hugenberg och Bodenhausen (2003) har i en undersökning genomförd i USA kunnat visa att en negativ inställning gentemot svarta personer korrelerar med en tendens att uppfatta ilska i fotografier som visar ansikten på svarta personer. Denna tendens påvisades i en deltagargrupp som specifikt bestod av vita amerikaner. Deltagarnas attityd gentemot svarta människor hade testats med ett psykologiskt verktyg (Implicit Association Test – IAT, beskrivs närmre i metoddelen) som mäter attityden indirekt. Detta gjordes med målsättningen att få fram ett attitydmått som är mindre färgat av socialt önskvärda normer än vad som varit fallet vid datainsamling via självrapportering.

Hugenberg och Bodenhausen (2004) visade i en uppföljande undersökning att attityder gentemot specifika etniciteter även påverkar en testpersons sätt att kategorisera och sortera in ansikten i olika etniska grupper. Man använde sig av metoden att låta ett antal testdeltagare se på artificiellt producerade bilder på ansikten som var av tvetydig etnisk härkomst. De tvetydiga ansikten som visade ett argt ansiktsuttryck, och därmed kunde uppfattas som mer hotfulla eller fientliga, klassificerades i högre grad som "svarta" än de ansikten som visade glada ansiktsuttryck. Denna effekt visade sig hos de testdeltagare som via IAT hade uppvisat en negativ inställning gentemot svarta människor.

Betraktarens inre faktorer relaterat till tydlighet i ansiktsuttryck. De två inre faktorerna känsla av gemenskap samt expertis kring ens egen kulturs känslouttryck kan inverka på ens motivation att avkoda ett ansikte korrekt. Dock kan det vara så att sådana inre faktorer spelar olika stor roll under olika yttre förhållanden. Matsumoto et al. (2002) konstaterar att starkare uttryckta ansiktsuttryck generellt sett kan bedömas mer korrekt än svaga ansiktsuttryck som närmar sig ett mer neutralt känslolinnehåll. Matsumoto (2002) anför på samma grunder att en eventuell ingrupsfördel troligtvis har större inverkan på ens bedömningar av ansiktsuttryck med lägre signalstyrka, dvs mindre tydlighet. Vidare är det så att förmågan att tolka vissa

ansiktsuttryck som t.ex. rädsla och avsmak är mer påverkad av sådana ingrupsfördelar än förmågan att tolka andra uttryck såsom glädje. I båda fallen gäller principen att befintliga inre faktorer hos betraktaren främst tenderar att spela roll för avkodning av ansiktsuttryck då de yttre faktorerna hos ansiktena av någon anledning är svårtolkade eller oklara. Ett annat viktigt exempel på en yttre omständighet som kan sänka signalstyrkan är att människor ibland exponeras för ett ansikte under väldigt kort tid. Detta innebär enligt Young och Hugenberg (2010) att man i högre grad blir tvungen att förlita sig på sina inre förutfattade meningar kring vilka inre egenskaper som döljer sig bakom ansiktet man avtolkar.

En kommentar till befintlig tvärkulturell forskning kring ansiktsuttryck och emotioner

En del tvärkulturell forskning kring skillnader i emotioners egenskaper i olika länder har utförts, bland annat med fokus på vilka emotioner som har olika prevalens och innebörd i ostasiatiska respektive västerländska kulturer (e.g., Kitayama, Mesquita, & Karasawa, 2006; Marsh, Elfenbein, & Ambady, 2003; Matsumoto et al., 2002; Mesquita & Frijda, 1992), även om undantag finns i form av exempelvis jämförelser med afrikanska kulturer (e.g., Elfenbein et al., 2007). Masuda et al. (2008) har kunnat konstatera att japanska individer i viss mån tenderar att tolka emotioner som en kollektiv egenskap medan västerlänningar i högre grad ser emotioner som en personlig egenskap. Då en till synes stor del av forskningen fokuserat på västvärlden kontra ostasien, och då särskilt på jämförelser mellan amerikanska individer och japanska alternativt kinesiska individer, har det indirekt skapats en förenklad dikotomi mellan väst och öst. En sådan dikotomi är i sig ett rimligt första steg på väg mot att skapa en grundläggande förståelse av kulturella skillnader i emotionsuttryck och emotionsavkodning, men den är långt ifrån heltäckande eftersom både "öst" och "väst" innefattar ett antal sinsemellan heterogena kulturer. För att vidareutveckla befintlig kunskap är det önskvärt att göra ytterligare jämförelser mellan övriga kulturer som ej tidigare undersökts vetenskapligt.

Den aktuella studien bygger på befintliga vetenskapliga teorier om att kulturer kan skilja sig åt i hur emotioner kommuniceras via ansiktsuttryck, i kombination med teorier om att interna faktorer, såsom till exempel attityder gentemot olika folkgrupper, kan påverka hur man uppfattar andra människors ansiktsuttryck. Därför vore det eftersträvänsvärt att främst jämföra olika kulturer som förväntas kunna skilja sig åt på grund av hittills redovisade teoretiskt

grundade faktorer. Ett exempel på sådana kulturer är Thailand och Sverige.

Grundläggande information kring Thailand och Sverige

Då denna studie till sin essens är tvärkulturellt utformad kommer här kortfattat att redovisas de grundläggande förkunskaper kring främst den thailändska kulturen som ligger bakom studien. Dessa förkunskaper har lett fram till valet av thailändska studenter som en lämplig grupp att jämföra med svenska studenter. De har samtidigt underlättat tolkningen av studiens forskningsresultat. Informationen under denna rubrik är både populärvetenskaplig och trivial till sin natur. Den har inhämtats via längre vistelser i Thailand samt via studier av populärvetenskaplig litteratur om Thailand.

Thailand och Sverige är två geografiskt och kulturellt vitt skilda länder som dock har ett stort kulturellt och ekonomiskt utbyte av varandra. Thailand är geografiskt beläget i sydostasien och har en omfattande turistnäring med besökare från flera olika delar av världen. Ur politisk synvinkel är Thailand ett centralt nav i sydostasien-regionen. En grupp testdeltagare av thailändskt ursprung har rimligtvis goda möjligheter att agera kontrasterande jämförelsegrupp gentemot svenska testdeltagare utifrån denna studies teoretiska bakgrund.

Vad gäller nyansskillnader i hur ansiktsuttryck används, så är Thailand populärt beskrivet som ett land där ett leende är ett vanligt förekommande ansiktsuttryck, och ett land där ett leende kan ha andra sociala eller kommunikativa funktioner än under svenska förhållanden. Vissa kulturella skillnader i hur människor kommunicerar via ansiktsuttryck kan antas finnas.

Vad det gäller thailändsk befolknings relationer till främmande etniciteter kan konstateras att turister och immigranter från flertalet delar av världen förekommer i det thailändska samhället. Utländska inverkan förekommer också via internationellt företagande. Det senare gäller särskilt i huvudstaden Bangkok vilken bitvis kan beskrivas som en internationell metropol. Sammantaget kan antas att skillnader mellan svensk och thailändsk kultur kan återspeglas både i hur ansiktsuttryck används och i hur man förhåller sig till främmande nationaliteter och etniciteter.

Om begreppet social önskvärdhet i Thailand respektive Sverige. Enligt de förförståelser kring svensk och thailändsk kultur som ligger bakom detta arbete finns det i Thailand sociala normer som uppmuntrar medborgare att öppet visa nationell stolthet samt

lojalitet gentemot både sitt land och sitt kungahus. Detta bedöms av mig som författare vara fallet i en utsträckning som i Sverige skulle kunna uppfattas som alltför nationalistiskt för att vara socialt önskvärt. I kontrast med Samtidigt är monarkin i Sverige öppet ifrågasatt i en utsträckning som ej skulle vara tänkbar eller ens laglig i Thailand. Detta tjänar till att ytterligare cementera antagandet att kulturella skillnader i social önskvärdhet signifikant torde kunna inverka på resultaten i denna typ av vetenskaplig undersökning. Social önskvärdhet antas kunna påverka svenska respektive thailändska personer i diametralt olika riktning i sina tendenser att framställa sig själv som mindre respektive mer patriotisk inför sin omgivning.

Ett forskningsprojekt till grund för denna studie

Innes-Ker och Björklund (2010) utförde ett arbete på en grupp svenska försökspersoner. Fokuset var att klargöra ifall det går att predicera hur hotfulla en person upplever främmande etniciteter utifrån personens attityd gentemot dessa etniciteter. Både explicita attityder gentemot ett antal etniciteter och en implicit ingrupspreferens över folkgruppen muslimer mättes upp via två separata psykologiska instrument. De båda instrumenten, *attitydtermometern* samt *IAT*, beskrivs närmre i detta arbetes metodavsnitt. Den implicita attityden kunde endast testas gentemot en specifik grupp av människor på grund av begränsningar i testinstrumentet *IAT*. Gruppen muslimer valdes ut till detta ändamål eftersom den bedömdes vara en etnisk minoritet som svenska testdeltagare skulle kunna uppfatta som hotfull. Gruppen benämns bitvis med beteckningen "araber" eftersom det utifrån visuella stimuli inte enkelt går att säkerställa att någon är muslim. Gruppen muslimer representeras alltså i Innes-Ker och Björklund visuellt av människor med stereotyp arabiskt utseende.

Resultaten av nämnda studie visade att män med stereotyp arabiskt utseende uppfattades som mer hotfulla av de svenska testdeltagare som hade en starkare negativ implicit attityd gentemot folkgruppen muslimer/araber. I viss mån gällde samma samband även för män med afrikanskt utseende. Männens ansiktsuttryck var en faktor som påverkade resultatet. Sambanden mellan attityd och upplevd hotfullhet visade sig för bilder föreställande arga, arabiska män samt för män med neutralt ansiktsuttryck och ett afrikanskt eller arabiskt utseende. Att effekten uppkom primärt för ansikten med ett neutralt ansiktsuttryck ligger i linje med Matsumoto et al:s (2002) tes att lägre signalstyrka i ansiktsuttryck gör att betraktarens inre

faktorer spelar större roll för uttolkning av egenskaper ur ansikten.

Syfte

Syftet med detta arbete är att tillföra en tvärkulturell dimension till Innes-Ker och Björklunds (2010) arbete kring kopplingen mellan attityder gentemot etniska utgrupper och upplevelse av hotfullhet i ansikten av främmande etniciteter. Detta skall åstadkommas genom att i Thailand samla in testdata från en deltagargrupp med thailändskt ursprung. Deltagargruppen skall i möjligaste mån vara identisk med den deltagargrupp som Innes-Ker och Björklund samlade in data från i Sverige under 2010, och de psykologiska instrument som används för datainsamling skall vara så lika som möjligt. Den thailändska deltagargruppens resultat skall inledningsvis tolkas separat. Därefter skall eventuella skillnader mellan den thailändska gruppens testresultat och Innes-Ker och Björklunds svenska deltagargrupps resultat analyseras. Eventuella skillnader kommer att analyseras utifrån denna studies bakomliggande teoribildning och de förförståelser om thailändsk och svensk kultur som denna studie utgår ifrån. Snarare än att göra en exakt replikering av Innes-Ker och Björklunds (2010) datainsamling i en thailändsk kontext, eftersträvas att genomföra en tvärkulturellt medveten studie genom korrekt anpassning av samtliga psykologiska verktyg till thailändska förhållanden.

Forskningshypoteser

De hypoteser som finns inför undersökningens utkomst är sprungna ur resultaten från Innes-Ker och Björklund (2010) samt ur personliga erfarenheter från längre vistelser i Thailand. Enligt Innes-Ker och Björklund kan implicita preferenser för ens nationella ingrupp över människor från Mellanöstern delvis predicera hur hotfulla män från Mellanöstern och Afrika uppfattas. Utifrån bakomliggande förförståelser om svensk och thailändsk kultur formas hypotesen att:

- *även thailändska försöksdeltagare kommer att uppvisa prediktiva samband mellan implicita attityder gentemot främmande folkgrupper och bedömda hotfullheter av främmande folkgrupper.*

Med utgångspunkt i antagandet att thailändska individer i kontrast med svenska inte

påverkas av några sociala normer att dölja patriotism för omvärlden, bildas hypoteserna att:

- *thailändska försöksdeltagare kommer i högre grad än svenska att uppvisa en överensstämmelse mellan implicita och explicita mått på ingrupspreferens.*
- *thailändska försöksdeltagare kommer i högre grad än svenska att uppvisa explicita ingrupspreferenser gentemot främmande etniciteter.*
- *thailändska försöksdeltagare kommer i högre grad än svenska att uppvisa ett prediktivt samband mellan explicita attityder gentemot främmande etniciteter och den upplevda hotfullheten hos dessa etniciteters ansikten.*

Metod

Deltagare

Det rekryterades 78 frivilliga, thailändska studenter som i sin utbildningsnivå, sociala bakgrund samt ålder var så lika den tidigare lundensiska deltagargruppen som möjligt. Samtliga deltagare var tredje- eller fjärdeårsstudenter vid ett större universitet i Thailand och hade sitt huvudämne inom samhällsvetenskap eller humaniora. Könsfördelningen bland deltagarna var 58 kvinnor, 17 män och 3 där uppgift saknas. Åldern på samtliga deltagare låg i spannet 18-22 år och medianåldern var 20 år.

Material

Tre olika psykologiska mätinstrument samt ett eftertestformulär hämtades från Innes-Ker och Björklunds (2010) tidigare arbete. Samtliga instrument översattes i sin helhet till thailändska, efter att i viss mån ha anpassats för användning med thailändska testdeltagare.

Ansiktsbedömningen (AB-testet). För att kartlägga hur thailändare bedömer hotfullhet i olika etniciteter användes ett test som framöver kommer benämnas med förkortningen AB. Testet bestod i att varje deltagare på en datorskärm fick se 90 stycken foton föreställande ett ansikte, och bedöma varje ansiktes hotfullhet på en likertskala från 1 till 7. Samtliga foton visades i svartvitt och var tagna rakt framifrån. Ansiktena var uppdelade efter de tre variablerna kön (man, kvinna), ansiktsuttryck (arg, neutral, glad) och etnicitet (thailändare, kines, skandinav, afrikan, mellanöstern). Detta gav trettio olika typer av ansikten, med foton på tre olika individer

inom varje ansiktstyp. Bilderna på glada ansikten var inkluderade i testet för att göra det mindre uppenbart för testdeltagare att uppgiftens huvudsakliga fokus var variabeln hotfullhet. Urvalet av de etniska grupper som skulle representeras i testets ansiktsbilder gjordes med utgångspunkten att testet skulle vara så likt den svenska förlagan som möjligt. Den anpassning som gjordes var att kategorin "asiatiska" ansikten som använts av Innes-Ker och Björklund (2010) ersattes av de två kategorierna "thailändska" ansikten samt "kinesiska" ansikten. Thailändska ansikten lades till för att se ifall ingruppseffekter kunde observeras i hotfullhetsbedömningen. Gruppen kinesiska ansikten lades till därför att kineser förekommer rikligt i det thailändska samhället och är en relevant utgrupp som kan representera människor av asiatisk härkomst. De övriga etniciteter som inkluderades var: mellanöstern, afrika och skandinavien. Samtliga tre grupper förekommer märkbart i det thailändska samhället, vilket verifierats av personliga erfarenheter under arbetet med denna studie.

Ansiktsbilderna hämtades från skiftande databaser. De ansikten som föreställer svarta/afroamerikanska människor är hämtade från databasen NimStim (Tottenham et al., 2009), fotografier föreställande vita/skandinaviska människor från databasen KDEF (Lundqvist, Flykt, & Öhman, 1998) och ansikten föreställande människor från Mellanöstern från databasen "The AR face database" (Martinez & Benavente, 1998). Samtliga dessa bilder är en del av den uppsättning som användes av Innes-Ker och Björklund (2010). Utöver detta valdes kinesiska ansikten ut från databasen CAS-PEAL (Wen et al., 2008). Eftersom ingen databas med bilder på lämpliga thailändska ansikten fanns tillgänglig, producerades en uppsättning bilder speciellt för detta arbete i samarbete med personal på Srinakarinwirot universitet i Bangkok, Thailand. Universitetets personal tog fram användbara bilder på tio stycken thailändska män och kvinnor, utifrån befintliga bilder på övriga etniciteter som förlaga. Ur de thailändska bilderna samt databasen över kinesiska ansikten valdes tre kvinnor och tre män ut för att representera respektive etnicitet. Urvalet gjordes personligen av denna studies författare. Detta för att samtliga bilder enligt samma individs bedömning skulle motsvara övriga etniciteter i fråga om intensitet i ansiktsuttryck så väl som möjligt.

Under testningen visades varje foto på skärmen under maximalt 3000 ms, innan ett tomt värde registrerades som svar på aktuell deluppgift. Innan testet startade fick försöksdeltagaren

genomgå en övningsfas där den fick bedöma ett antal ansikten på andra variabler än hotfullhet. Syftet med övningsfasen var, förutom att vänja testdeltagarna vid proceduren, att dölja för deltagarna vilken specifik variabel som var testets egentliga fokus.

Attitydtermometern (AT). Attitydtermometern är ett explicit attitydtest där testdeltagaren öppet får redovisa sina preferenser för diverse kategorier av människor på en skala från 0 till 100. I denna undersökning innefattade termometern 28 stycken kategorier. Av intresse var de åtta kategorierna thailändare, muslim, amerikan, kines, afrikan, mörkhyad, arab samt europé. Övriga tjugo kategorier fanns till för att dölja studiens syfte för försöksdeltagarna, och bestod främst av yrkeskategorier. En engelskspråkig version av termometern så som den användes i undersökningen bifogas som bilaga.

Testet anpassades från den svenska förlagan genom att kategorin svenskar byttes mot kategorin thailändare, samt genom att kategorin asiater ersattes av kategorin kineser. Detta gjordes eftersom deltagarnas nationella ingrupp nödvändigtvis skall finnas med bland kategorierna, samt därför att samtliga etniciteter som finns representerade i AB-testet behöver finnas med i attitydtermometern. Kategorin svenskar ströks ur den thailändska upplagan därför att den ej längre var aktuell som ingrupp, kategorin asiater eftersom den bedömdes överflödig att använda i thailändska förhållanden.

Implicit Association Test (IAT). The Implicit Association Test är ett testinstrument menat att dikotomt mäta människors relativa preferens för ett godtyckligt utvalt koncept över ett annat godtyckligt valt koncept. De två koncept som testades mot varandra i denna studies IAT var ingruppen ”thailändare” respektive utgruppen ”arab” eftersom testproceduren skulle vara så lik Innes-Ker och Björklunds (2010) ursprungliga studie som möjligt.

IAT introducerades av Greenwald et al. (1998) och en uppdaterad modell för att tolka testets rådata, som används i denna undersökning, beskrevs av Greenwald, Nosek och Banaji (2003). Resultatet från ett IAT kan i vissa fall uppvisa Pearson-korrelationer med motsvarande explicita attitydmått i styrkeordningen $0,7 < r < 0,8$ (e.g., Greenwald et al., 2003).

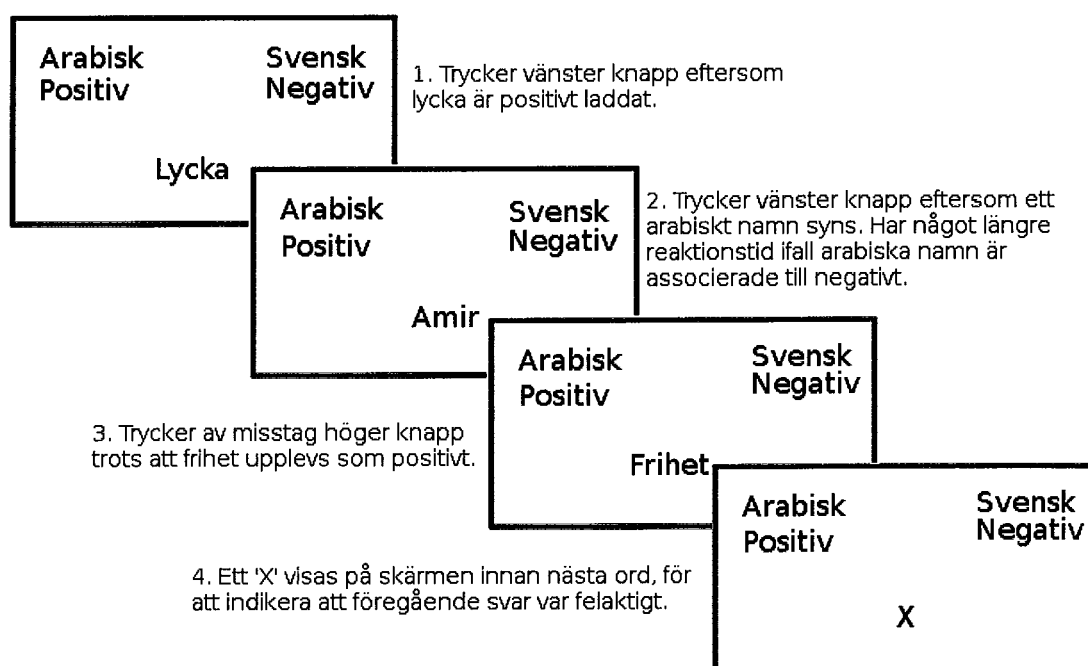
Rationalen bakom IAT bygger på antagandet att människor associerar olika koncept till varandra för att organisera sin mentala begreppsvärld. En grundläggande distinktion som kan göras är att associera vissa koncept med positiva värden medan andra koncept associeras till

negativa värden. IAT utnyttjar det faktum att människor har svårare för att utföra två parallella tankeuppgifter som är olika varandra än vad man har att utföra två parallella tankeuppgifter som är lika varandra. I vissa delblock inom det IAT som är aktuellt för denna studie kommer deltagarna att få utföra två sorteringsuppgifter parallellt. Den ena uppgiften innebär att sortera positiva ord till (exempelvis) vänster hand och negativa begrepp till höger hand. I och med detta uppkommer en primingeffekt som gör att deltagaren tillfälligt förknippar positiva begrepp med vänster hand och negativa begrepp med höger hand. Den andra parallella uppgiften innebär att sortera ord relaterade till ens nationella ingrupp till samma hand som positiva ord, och ord relaterade till en utgrupp till samma hand som negativa ord. Om testdeltagaren har en stark association mellan sin ingrupp och positiva värderingar kommer det att vara enkelt att sortera alla ord relaterade till sin ingrupp med samma hand som denna samtidigt sorterar andra positiva ord med. Omvänt gäller även att om man känner negativa associationer till ord relaterade till den aktuella utgruppen, kommer man enkelt att kunna sortera negativt laddade ord till samma hand som denna utgrupp. I andra delblock av ett IAT får istället testdeltagaren sortera positiva ord till samma hand som utgruppen och negativa ord till samma hand som sin ingrupp. Ifall man har en stark preferens för sin ingrupp över utgruppen kommer det leda till att uppgifter i dessa delblock tar något längre tid att utföra än uppgifterna i delblocken där det finns en kongruens mellan de båda parallella sorteringsuppgifterna. Detta eftersom deltagaren inte lika slentrianmässigt kan utföra uppgifterna utan hela tiden måste vara beredd på att behöva omvärdera vilken hand som representerar "positivt" kontra "negativt".

Genom att bland annat jämföra hur snabbt deltagaren lyckas genomföra uppgifterna i de båda nämnda typerna av delblock fås ett sammanvägt värde för deltagarens implicita ingrupspreferens. Detta värde kallas framöver för *IAT-värde* och skiljer sig mer eller mindre från värdet noll ifall det finns en stark respektive svag relativ preferens för det ena konceptet framför det andra. Ifall en testdeltagares IAT-värde är noll eller nära noll har denna ingen relativ preferens för det ena konceptet över det andra.

Figur 1 visar ett schematiskt exempel på hur testproceduren i en upplaga av IAT ter sig för en testdeltagare. Exemplet visar ett fåtal delsteg som är tagna ur den aktuella studiens IAT, men är anpassat till en svensk deltagare med kategorin "svensk" som ingrupp. Då ett ord dyker

upp i mitten av datorskärmen skall deltagaren så snabbt som möjligt trycka på en anvisad knapp till höger eller vänster på datorns tangentbord, beroende på om ordet passar in i en kategori som står skriven uppe till höger respektive uppe till vänster på skärmen. Varje ord visas maximalt 3000 ms innan nästa ord dyker upp på skärmen. Ifall deltagaren sorterar in ett ord i fel kategori visas en snabb negativ återkoppling i form av ett "X" mitt på skärmen innan nästa testbild visas.

Figur 1. Principskiss över proceduren för tre testuppgifter i ett IAT. Dessa föreställer en svenskspråkig översättning av det IAT som använts i föreliggande studie. Bildtexterna 1, 2 och 3 indikerar testdeltagarens respons för respektive uppgift. I den thaispråkiga översättning som de thailändska deltagarna fick genomföra var ingruppen "Svensk" utbytt mot "Thailändsk".

De två koncept som testades mot varandra i denna studies IAT var ingruppen "thailändare" respektive utgruppen "arab". I och med detta behövdes en uppsättning ord som kan associeras till thailändare respektive arab. Från den svenska förlagan av testet kopierades de tio arabiska förnamn som där använts, samtidigt som tio typiska thailändska förnamn valdes ut med hjälp av thailändsk personal vid Srinakarinwirot universitet, Bangkok. Samtliga instruktioner inklusive de arabiska namnen i IAT presenterades skrivna med thailändska skrivtecken.

Eftersom IAT i denna studie användes för att jämföra associationer till testdeltagarnas nationella ingrupp med associationer till en etnisk utgrupp är det viktigt att vara medveten om att testdeltagarnas ingrupps sociala status kan vara en faktor som inverkar på studiens resultat. Olson, Crawford och Devlin (2009) anförde till exempel att en låg social status för ingruppen kan minska förekomsten av ingruppspreferenser i ett IAT. Vidare valde Van Bavel och Cunningham (2009) att vidareutveckla definitionen av ingruppsbegreppet. Detta genom att påpeka att människor kan ha en personlig social identitet som kan påverka resultaten i ett IAT mer än samma människas etniska ursprung. Dessa två nämnda faktorer gör det mer komplicerat att använda IAT ifall man som forskare ej har god kontroll på vilka sociala tillhörigheter som samtliga ens försöksdeltagare bekänner sig till.

Eftersom det finns olika typer av delblock inom ett IAT som kan påverka resultaten för nästkommande delar administrerades fyra olika versioner av testet till olika deltagare. I de fyra olika versionerna var delblocken lagda i olika ordning för att resultaten från samtliga delar skulle påverkas likvärdigt av träningseffekter och andra effekter som uppkommer då uppgifterna placeras i de senare delarna av testet. Delblockens ordning varierades enligt den metod som specificerats av Greenwald et al. (1998). Det bör observeras att inte alla delblock av ett IAT används för att räkna fram det slutgiltiga IAT-värdet för en testdeltagare. Vissa delblock används enbart för att försöksdeltagaren skall få tillfälle att vänja sig vid testet innan de viktiga delblock som illustreras i Figur 1 presenteras.

För ett flertal demonstrationer av hur ett IAT presenteras för en testdeltagare, se hemsidan för "Project Implicit" (2011).

Eftertestformuläret. Ett kort frågeformulär utformades med två syften i åtanke. Primärt önskades kvalitativa data kring hur deltagarna uppfattat de olika delarna av testningen samt upplevelsen av testningen som helhet. Ifall några oväntade kulturellt grundade perspektiv på att delta i en testsituation skulle uppkomma var förhoppningen att detta skulle uppdagas via eftertestformuläret. Sekundärt användes eftertestformuläret för att samla in data om deltagarnas kön och ålder. Den information som framkom genom formuläret fungerade enbart vägledande för tolkningen av övriga testverktygs resultat. Någon separat analys av eftertestformulärens resultat i sig själv utfördes inte.

De frågor som ingick i eftertestformuläret som var relaterade till själva testsituationen återges här i svensk översättning.

- *Vad tyckte du om de olika deltesten?*
  - *Bildtestet?*
  - *Termometern*
  - *Sorteringen av ord till positiv/negativ och thailändskt/arabiskt?*
- *Vad tror du detta experiment handlade om?*
- *Tänkte du något speciellt om ansiktena i det första testet, förutom deras nivå av hotfullhet?*
- *Har du några övriga tankar eller idéer om detta experiment?*

Procedur

Samtliga studenter testades vid ett av tre genomförda testtillfällen i en grupp om antingen 39 eller 19 deltagare. Innan själva testningen inleddes gavs information till deltagarna kring testets syfte samt frivillighet och konfidentialitet. Denna information gavs muntligt i grupp samt skriftligt på personligt papper som varje enskild deltagare fick underteckna. I och med underskriften lämnade deltagarna sitt samtycke till att deras testresultat behandlades som forskningsdata. Samtlig information och instruktioner som följde under de tre deltesten presenterades på thailändska, både via muntliga instruktioner i grupp och skriftligt på en personlig datorskärm. Under testtillfällenas fulla längd fanns thailändsktalande medhjälpare närvarande för att svara på deltagarnas individuella frågor kring deltesten eller datorutrustningen. För all insamling av information och testning som utfördes via dator användes datorprogrammet DMDX (Forster & Forster, 1999).

De aktuella testen genomfördes i ordningen AB-testet, attitydtermometern och slutligen IAT. Denna ordning valdes eftersom det sist distribuerade IAT-verktyget anses kunna påverka resultaten från de övriga två testerna ifall dessa inte placeras före i ordningen. Efter de tre deltestens genomförande delades eftertestformuläret ut för ifyllning.

Statistiska beräkningar. Ur den ursprungliga insamlade rådatan exkluderades fyra deltagare på grund av att icke fullständiga testresultat hade samlats in. Ytterligare en deltagare exkluderades ur rådatan på grund av att en anmärkningsvärt hög andel felaktiga svar på IAT

antydde att testinstruktionerna missförstås alternativt att problem med datorutrustningen uppstått. I de fall inget annat anges är $n = 73$ då resultat redovisas framöver i denna uppsats.

Attitydtermometern. Attitydtermometern ger rådata i form av absoluta tal mellan noll och hundra som anger hur högt termometerns olika kategorier av människor värderas av testdeltagarna. För att få fram en *relativ ingrupspreferens* över kategorierna muslimer, amerikaner, kineser, afrikaner, mörkhyade, araber samt européer beräknades deltagarnas genomsnittliga differenser mellan värdet för kategorin thailändare och värdena för var och en av de sju etniska utgrupperna. Dessa relativa ingrupspreferenser avspeglar tillsammans hur mycket den thailändska deltagargruppen föredrar sin ingrupp framför de etniska utgrupperna. Framöver i detta arbete kan "relativ ingrupspreferens" komma att kortare benämnas "ingrupspreferens".

För att klargöra ifall de olika utgrupperna värderades likvärdigt eller olika högt av deltagarna jämfördes de olika ingrupspreferenserna med hjälp av en variansanalys för upprepade mätningar. Utifrån rådatan sorterades utgrupperna från lägst ingrupspreferens till högst ingrupspreferens. Sedan beräknades i samband med variansanalysen differenskontraster mellan de olika ingrupspreferenserna för att se ifall signifikanta skillnader mellan varje enskild ingrupspreferens fanns.

IAT. Varje enskild deltagares rådata från IAT användes för att beräkna fram ett individuellt IAT-värde för respektive deltagare. För att kunna göra en jämförelse med Innes-Ker och Björklunds (2010) svenska deltagargrupp, beräknades också medelvärde och standardavvikelse för hela deltagargruppens IAT-värden fram.

AB-testet. Rådatan från AB-testet analyserades med hjälp av en $5 * 3 * 2$ -vägs variansanalys för upprepade mätningar. Detta gjordes för att undersöka eventuella huvudeffekter för de tre oberoende variablerna etnicitet, ansiktsuttryck respektive kön på den beroende variabeln upplevd hotfullhet.

I samband med variansanalysen gjordes en differenskontrastanalys för att undersöka ifall signifikanta skillnader kunde påvisas mellan nivåerna av upplevd hotfullhet hos de fem olika etniciteterna som fanns representerade i AB-testet. De fem etniciteterna rangordnades från låg till hög upplevd hotfullhet varpå differenskontraster mellan närliggande etniciteters värden beräknades.

Hypotestestande beräkningar. Det fanns en forskningshypotes att resultaten från implicita attitydmått skulle kunna användas för att predicera bedömningar av främmande etniciteters hotfullheter. Därför beräknades stegvisa linjära regressionsanalyser med resultaten på IAT-testet som prediktor för den bedömda hotfullheten hos de ansiktsbilder som användes under AB-testet.

Eftersom det förväntades finnas ett samband mellan implicita och explicita attitydmått beräknades Pearson-korrelationer mellan IAT-resultaten och deltagarnas relativa ingrupspreferenser över kategorierna européer, mörkhyade, araber, afrikaner, muslimer, amerikaner och kineser från attitydtermometern.

För att klargöra ifall de explicita måtten i attitydtermometern kan predicera bedömningar av hotfullheter i AB-testet utfördes stegvisa linjära regressionsanalyser mellan samtliga ingrupspreferenser och hotfullhetsbedömningarna av samtliga ansiktstyper i AB-testet.

Bearbetning av svar från eftertestformuläret. Den information som samlats in via eftertestformuläret sorterades in i återkommande teman. De teman som återkom mer än en gång i svaren användes som hjälp för att tolka och diskutera övriga testresultat.

Resultat

Deskriptiv statistik

Explicita ingrupspreferenser ifrån attitydtermometern. Deskriptiv data samt deltagarnas ingrupspreferenser över de sju utgrupperna återfinns i Tabell 1. Den genomsnittliga ingrupspreferensen över samtliga sju utgrupper var $M = 22,26$; $SD = 17,03$.¹

Med hjälp av en variansanalys för upprepade mätningar konstaterades att signifikanta skillnader fanns i hur stor ingrupspreferensen var över de sju utgrupperna, $F(6, 432) = 21,94$; $p = 0,000$; Partiell $\eta^2 = 0,23$. Av Tabell 1 framgår i vilken ordningsföljd preferensen över olika etniciteter rangordnades, från låg till hög ingrupspreferens. Med hjälp av en differenskontrastanalys visades att det fanns statistiskt signifikanta skillnader mellan samtliga sju ingrupspreferenser utom för skillnaden mellan européer och amerikaner. Data från denna kontrastanalys återfinns i Tabell 2. Den aktuella kontrastanalysen visar att ordningsföljden för

1 Motsvarande värden för Innes-Ker och Björklunds (2010) deltagargrupp var $M = 10,74$; $SD = 15,37$; $n = 102$. Resultaten från de båda deltagargrupporna attitydtermometer jämfördes med hjälp av en envägs oberoende variansanalys. En signifikant skillnad mellan de båda gruppernas resultat kunde konstateras, $F(173,1) = 21,84$; $p = 0,000$.

vilka utgrupper som deltagarna kände minst respektive mest ingrupspreferens över är statistiskt säkerställt. Detta med undantag av grupperna européer-amerikaner, vilka inte är möjliga att rangordna sinsemellan eftersom de thailändska deltagarna hade en likvärdig ingrupspreferens över de båda.

Tabell 1
Deskriptiv samt inferentiell statistik för attitydtermometern

Kategori	Genomsnittlig skattning		Relativ ingrupspreferens	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Thailändare	76,75	16,73	-	-
Européer	65,70	11,14	11,05	17,82
Amerikaner	64,25	13,45	12,51	18,72
Kineser	58,45	16,34	18,30	18,98
Muslimer	58,08	17,53	18,67	21,45
Mörkhyade	53,07	16,84	23,68	21,20
Afrikaner	52,47	14,24	24,29	19,04
Araber	46,78	17,43	29,97	21,45

Tabell 2
Differenskontraster mellan ingrupspreferenser över de sju utgrupperna i attitydtermometern

Kategorier	Differenskontraster		
	<i>F</i> (1, 72)	<i>p</i>	<i>Partiellt Eta</i> ²
Européer-Amerikaner	1,55	0,217	0,02
Amerikaner-Kineser	11,86	0,001	0,14
Kineser-Muslimer	5,85	0,018	0,08
Muslimer-Mörkhyade	22,87	0,000	0,24
Mörkhyade-Afrikaner	37,29	0,000	0,34
Afrikaner-Araber	45,26	0,000	0,39

IAT-resultat. Den thailändska deltagargruppens genomsnittliga IAT-värde beräknades till $M = 0,42$; $SD = 0,36$.² Eftersom IAT-värdet var positivt fanns en starkare implicit positiv association till konceptet "thailändsk" än till konceptet "arabisk".

Hotfullheter uppmätta med AB-testet. Deskriptiva data som visar hur hotfulla de olika ansiktstyperna från AB-testet bedömdes av deltagargruppen redovisas i Tabell 3.

Tabell 3
Bedömda hotfullheter ifrån AB-testet

Etnicitet	Glada		Neutrala		Arga	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Män						
Thailändsk	1,91	0,99	3,42	1,15	4,78	1,01
Kines	2,39	0,86	3,43	1,11	4,08	1,01
Europé	1,94	0,78	4,09	1,17	5,11	1,25
Afrikan	2,10	1,14	4,92	1,23	5,13	1,36
Mellanöstern	2,39	1,20	4,22	1,13	4,77	0,99
Kvinnor						
Thailändsk	1,63	0,73	3,62	1,10	4,00	1,31
Kines	2,27	0,93	3,77	1,17	4,35	1,14
Europé	1,65	0,87	3,66	1,19	4,34	1,17
Afrikan	1,78	0,88	3,99	1,21	5,42	1,22
Mellanöstern	2,03	0,92	4,12	1,22	4,39	1,05

Datan från AB-testet analyserades med hjälp av en 5 * 3 * 2-vägs variansanalys för upprepade mätningar, för att undersöka eventuella huvudeffekter för variablerna etnicitet, ansiktsuttryck och kön. Huvudeffekter påvisades både för etnicitet, $F(4, 288) = 23,11$; $p = 0,000$, ansiktsuttryck, $F(2, 144) = 379,94$; $p = 0,000$, och kön, $F(1, 72) = 22,54$; $p = 0,000$. I Tabell 4 redovisas medelvärden för bedömd hotfullhet för de tre beroende variablernas samtliga nivåer. I Tabell 5 redovisas en differenskontrastanalys som visar kontraster mellan samtliga

² Motsvarande värden för Innes-Ker och Björklunds (2010) deltagargrupp var $M = 0,39$; $SD = 0,40$; $n = 102$. Resultaten från de båda deltagargrupporna IAT jämfördes med hjälp av en envägs oberoende variansanalys. Ingen signifikant skillnad mellan de båda gruppernas resultat kunde konstateras, $F(1, 173) = 0,21$; $p = 0,645$.

nivåer på variabeln etnicitet. De olika etniciteterna är inlagda i tabellen med de minst hotfulla etniciteterna först. Eftersom samtliga kontraster hade statistisk signifikans konstaterades att ordningsföljden för vilka etniciteter som bedömdes minst respektive mest hotfulla var statistiskt säkerställd.

Tabell 4

Medelvärden för bedömd hotfullhet för samtliga nivåer på AB-testets oberoende variabler

Variabel			Ansiktsuttryck			Kön		
Etnicitet			Värde	<i>M</i>	Std.fel	Värde	<i>M</i>	Std.fel
Thailändsk	3,25	0,080	Glad	2,01	0,081	Kvinna	3,43	0,073
Kines	3,42	0,086	Neutral	3,95	0,097	Man	3,66	0,070
Europé	3,48	0,076	Arg	4,68	0,087			
Mellanöstern	3,67	0,087						
Afrikan	3,91	0,083						

Tabell 5

Kontrastskillnader mellan den bedömda hotfullheten hos olika etniciteter i AB-testet

Etniciteter	Differenskontraster		
	<i>F(1, 70)</i>	<i>p</i>	<i>Partiellt Eta²</i>
Thailändsk-Kines	32,68	0,001	0,32
Kines-Europé	20,39	0,000	0,23
Europé-Mellanöstern	23,82	0,000	0,25
Mellanöstern-Afrikan	12,30	0,000	0,15

Eftertestformuläret. De teman i svaren som förekommit mer än en gång i eftertestformulären återges här i punktform.

- Specifika deltest uppfattades som svåra eller hade kort tidsbegränsning.
- Testen var roliga att genomföra.
- Det förekom problem med datorutrustningen.
- Deltagare tänkte på människor de kände när de såg ansiktena i AB-testet.

- Ord kan ha olika betydelse för olika människor.
- Deltagare gissar att thailändare generellt inte bedömer främmande folkslag partiskt.
- Attitydtermometerns resultat färgas av varje deltagares personliga erfarenheter.
- Vissa hotfulla ansikten uppfattades som komiska.
- Människor med god karriär och status bedöms positivt.
- Vissa ansiktsbilder hade svårbedömda ansiktsuttryck
- Experimentet handlade nog om halo-effekter.
- Experimentet handlade nog om att tolka känslor hos och bära attityder gentemot främmande etniciteter.
- Experimentet handlade nog om att bedöma och klassificera människor utifrån utseende.
- Experimentet handlade nog om att kunna kombinera visuella och motoriska färdigheter korrekt.
- Experimentet handlade nog om vikten av första intryck och bedömningar som görs av människor under begränsad tid.
- Deltagarna kunde förutom hotfullhet bedöma glädjenivå i ansiktsbilderna.

Hypotestestning

Kan IAT-resultat predicera bedömningar av hotfullheter i AB-testet? Det fanns ett antagande att resultaten från implicita attitydmått skulle kunna användas för att predicera bedömningar av främmande etniciteters hotfullheter. Detta kunde dock inte påvisas förutom för en specifik typ av ansikten i AB-testet. Det beräknades stegvisa linjära regressionsanalyser med resultaten på IAT-testet som prediktor för den bedömda hotfullheten hos de ansiktsbilder som användes under AB-testet. Ett prediktivt samband, $Beta = -0,25$; $Adjusted R^2 = 0,05$; $p = 0,032$, kunde påvisas för den bedömda hotfullheten i bilder av arga, afrikanska män. Pearson-korrelationen mellan de två aktuella variablerna var $r = -0,25$; $p = 0,032$.

Finns samband mellan explicita och implicita ingrupspreferenser? Eftersom det förväntades ett samband mellan implicita och explicita attitydmått beräknades Pearson-korrelationer mellan de implicita IAT-resultaten samt de sju explicita ingrupspreferenserna över kategorierna européer, mörkhyade, araber, afrikaner, muslimer, amerikaner samt kineser. Resultaten redovisas i Tabell 6. Inga signifikanta korrelationer påvisades.

Tabell 6

Korrelationer mellan det implicita IAT-resultatet och explicita preferenser över sju utgrupper

Utgrupp	<i>r</i>	<i>p</i>
Muslimer	0,03	0,832
Araber	-0,08	0,516
Amerikaner	-0,01	0,904
Kineser	0,01	0,928
Afrikaner	0,09	0,436
Mörkhyade	0,00	0,973
Européer	0,10	0,395

Kan den explicita attitydtermometerns resultat predicera bedömda hotfullheter ifrån AB-testet? För att klargöra ifall attitydtermometern kan predicera bedömningar av hotfullheter i AB-testet utfördes stegvisa linjära regressionsanalyser mellan samtliga ingrupspreferenser och samtliga aktuella ansiktstyper i AB-testet. Fem stycken prediktiva samband hittades och dessa redovisas i Tabell 7. De signifikanta prediktiva samband som påvisades hade kategorierna afrikaner, mörkhyade och araber ifrån attitydtermometern som prediktor. De två typer av ansikten vars upplevda hotfullhet till viss del kunde prediceras var neutrala, manliga ansikten från Mellanöstern eller Afrika. Pearson-korrelationer mellan de variabler som visat på prediktiva samband redovisas i Tabell 8 i deskriptivt syfte. Samtliga korrelationer som redovisas i Tabell 8 var signifikanta.

Tabell 7

Prediktiva samband mellan ingrupspreferenser och upplevd hotfullhet i manliga, neutrala ansikten

Prediktor (ingrupspreferens)	Predicerad hotfullhet					
	Afrikan			Mellanöstern		
	Adjusted R^2	<i>p</i>	Beta	Adjusted R^2	<i>p</i>	Beta
Afrikaner	0,14	0,001	0,39	-	-	-
Mörkhyade	0,12	0,001	0,37	0,05	0,034	0,25
Araber	0,04	0,044	0,24	0,05	0,035	0,25

Tabell 8

Korrelationer mellan utvalda ingrupspreferenser ifrån attitydtermometern och utvalda hotfullheter för manliga, neutrala ansikten ifrån AB-testet

Ingrupspreferens över utgrupp	Bedömda hotfullheter			
	Afrikan		Mellanöstern	
	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Afrikaner	0,39	0,001	-	-
Mörkhyade	0,37	0,001	0,25	0,034
Araber	0,24	0,044	0,25	0,035

Diskussion

Finns det samband mellan de implicita och explicita attitydmåten?

Både attitydtermometern och IAT visade på gruppnivå att en tydlig ingrupspreferens fanns hos deltagarna. Dock fanns det ingen korrelation mellan vilka deltagare som visade stark implicit ingrupspreferens och vilka som visade en stark explicit ingrupspreferens. En av undersökningens hypoteser var att thailändska deltagare skulle visa en överensstämmelse mellan implicita och explicita attitydmått på grund av en låg kulturell motivation att dölja patriotism i Thailand. Detta antagande styrktes dock inte av resultaten. Resultaten är svårförklarade eftersom det till synes är liknande konstrukt som de båda testen mäter och en viss korrelation därmed är förväntad. I Greenwald et al:s (1998; 2003) arbeten med IAT har korrelationer i storleksordningen 0,7-0,8 kunnat uppmätas mellan IAT och motsvarande explicita mått.

Gapet mellan explicita och implicita mått relaterat till testvaliditet. Eftersom inget samband kunde ses mellan de båda typerna av mått för ingrupspreferens kan man spekulera kring ifall det i de båda deltagargrupperna är så att de människor som har en stark positiv association mellan sin ingrupp och positivitetsbegreppet inte behöver vara samma människor som känner en stark uttrycklig preferens för sin nationella ingrupp över andra grupper. Det kan röra sig om fullständigt separata psykologiska konstrukt som ej lämpligen mäts genom en kombination av attitydtermometern och IAT. Resultaten från IAT säger i första hand att de båda grupperna har ungefär lika stark förknippning mellan sin ingrupp och det semantiska begreppet "positiv" vilket visar sig när deltagarna löser två parallella tankeuppgifter samtidigt. Det är

möjligt att kulturella faktorer förutom patriotism inverkar på IAT-resultaten. En sådan faktor kan vara vilja att besvara varje uppgift så korrekt som möjligt, även om det ingick i instruktionerna att uppgiften skulle lösas snabbt och instinktivt. Denna tes får visst stöd av att ett flertal av de thailändska deltagarna indikerat i eftertestformuläret att de skulle önskat mer tid att lösa de tidsbegränsade uppgifterna. Andra faktorer såsom deltagarnas förmåga att behandla mycket information i korttidsminnet eller individuella deltagares intresse för arabisk kultur kan inverka på resultatet.

Vidare kan det ifrågasättas i vilken grad IAT lämpar sig att jämföra attityder gentemot etniska kategorier. Tidigare diskussioner kring detta har anfört att IAT med etniska in- och utgrupper som kategorier kan påverkas av yttre faktorer som ej behöver beaktas när man använder andra, mindre värdeladdade, kategorier. Exempel på sådana faktorer är att testdeltagarens ingrups status i sin omgivning. Som tidigare nämnts anser Olson et al. (2009) att en låg social status för ingruppen kan minska förekomsten av ingrupspreferenser i ett IAT. Van Bavel och Cunningham (2009) visar å andra sidan hur människor kan ha en personlig social identitet som kan påverka resultaten i ett IAT mer än samma persons etniska ursprung. Detta gör det mer problematiskt att använda IAT ifall man som forskare ej har kontroll på vilka tillhörigheter samtliga ens försöksdeltagare bekänner sig till. Användandet av IAT framstår som problematiskt eftersom det i denna studies data visat sig finnas obefintliga samband mellan explicita mått både i Lund och Bangkok. Greenwald et al:s (2003) tidiga arbeten med IAT jämförde människors politiska lojaliteter till olika amerikanska presidentvalskandidater. Detta användningsområde skiljer sig från testning av attityder gentemot etniciteter på åtminstone två vis. Först och främst är presidentkandidater två ömsesidigt uteslutande alternativ på ett sätt som inte gäller när olika etniciteter ställs mot varandra. Vidare kan antas att deltagarna i Greenwald et al. (2003) kände en stark stolthet och gillande gentemot sin egen kandidat samtidigt som de kände starkt negativt inför den andra kandidaten, som var en politisk meningsmotståndare. Denna polarisering behöver inte nödvändigtvis återspeglas i hur människor ser på främmande etniciteter, där man kan ha en mer diffus inre representation av främmande etniciteter.

Det bör också nämnas i sammanhanget att det alltid är problematiskt att anpassa psykologiska verktyg till olika språk och miljöer. Resultaten från en direkt översättning av

testerna från svenska förhållanden kanske inte representerar samma resultat som i Sverige p.g.a. språkliga och kulturella nyansskillnader. Ett exempel är kategorin muslimer som återfinns i attitydtermometern, och som kan antas förknippas med människor från mellanösternregionen av en svensk testdeltagare. Samma kategori förknippas sannolikt starkare med exempelvis malajiska muslimer av en thailändsk testdeltagare, och begreppet får då helt andra konnotationer i de båda språkliga upplagorna av testen.

Kan IAT-värdet predicera bedömningar av hotfullheter?

En bakomliggande hypotes till undersökningen var att thailändska deltagares hotfullhetsbedömningar av främmande etniciteter kommer att kunna prediceras av IAT-resultat i åtminstone samma utsträckning som i fallet med svenska deltagare. Resultaten blev dock ej som förväntat. Endast ett signifikant samband uppkom, och detta samband var relativt svagt och hade ej den förväntade riktningen utan var ett negativt samband. Detta samband tolkas därför i sammanhanget som en slumpmässig artefakt i testdatan.

Det aktuella sambandet består i att thailändare som visat en hög implicit ingrupspreferens via IAT generellt verkar bedöma arga afrikanska män som något mindre hotfulla, snarare än mer hotfulla vilket vore det förmodade resultatet. Innan regressionsanalysen utfördes hade även konstaterats en negativ Pearson-korrelation mellan de båda variablerna. Själva resultatet av regressionsanalysen innebär att 5% av variationen i bedömd hotfullhet kan prediceras utifrån IAT-resultaten. En så pass liten del av variationen är i socialpsykologiska sammanhang stor nog för att kräva forskarens uppmärksamhet, trots det får alltså effekten ses som inte möjlig att förklara i denna studie. Riktningen på sambandet går även emot vad som observerats av Innes-Ker och Björklund (2010) hos svenska deltagare, eftersom man i den studien fann ett positivt samband för hur IAT-resultatet gentemot arabiska namn kunde predicera en något starkare upplevelse av hotfullhet från bilder av neutrala afrikanska män. För denna svenska deltagargrupp fanns även det på förhand förväntade prediktiva sambandet mellan IAT-måttet och hotfullheten för arabiska män med neutralt och argt ansiktsuttryck, något som alltså inte kunde påvisas hos den thailändska deltagargruppen i denna studie.

Kan attitydtermometern predicera bedömningar av hotfullheter?

Det visade sig finnas ett flertal prediktiva samband mellan ingrupspreferenser över

kategorier i attitydtermometern och hur hotfulla två av ansiktstyperna i AB-testet bedömdes vara. Neutrala, manliga ansikten från Afrika och, i mindre grad, neutrala manliga ansikten från Mellanöstern upplevdes som mer hotfulla av de deltagare som hade en högre ingrupspreferens över kategorierna afrikaner, mörkhyade samt araber. Man ser att det är 14% av variansen i bedömningarna av afrikanska mäns hotfullhet som kan förklaras av preferensen över kategorin afrikanska människor. Detta motsvarar en förhållandevis stor del av variansen, men det är samtidigt värt att notera att inga signifikanta prediktiva samband påvisades för arga eller glada ansikten eller för kvinnliga ansikten. Att inga liknande samband fanns för kvinnliga afrikanska ansikten är svårförklarade. Dock är det intressant att de neutrala ansiktena framstår mer påverkade av betraktarens interna attityder eftersom detta ligger i linje med Matsumoto et al:s (2002) antagande om att ansiktsuttryck med lägre signalstyrka i högre grad kommer att tolkas utifrån betraktarens interna faktorer.

Likheter mellan hur etniska kategorier bedöms. I delar av resultatet visade det sig finnas samband mellan hur de båda grupperna av människor ifrån Afrika och Mellanöstern bedömdes. Exempelvis kunde ingrupspreferensen över kategorin araber förklara 4% av variansen i hotfullhet hos afrikanska ansikten. Samtidigt kunde preferensen över kategorin mörkhyade förklara 12% respektive 5% av variansen i hotfullhet för de afrikanska och mellanösternansiktena. Det är endast för dessa två etniciteter som resultaten visar tydliga tecken på att två grupper värden följs åt, även om vissa tendenser även kunde skönjas i attitydtermometern att européer och amerikaner fick liknande rankningar. Det skulle kunna undersökas vidare ifall det är så att afrikaner och människor från Mellanöstern konstrueras som liknande grupper i det thailändska samhället.

I den svenska deltagargrupp som Innes-Ker och Björklund (2010) undersökte fanns en liknande tendens till sammanblandning av just afrikanska och mellanösternansikten i och med att implicit uppmätta ingrupspreferenser över kategorin araber kunde förklara delar av variansen i hotfullhet hos ansikten både från Afrika och Mellanöstern. Även för denna deltagargrupp gällde sambandet endast för manliga ansikten och främst för neutrala ansiktsuttryck. Det är ett möjligt ämne för framtida forskning att undersöka ifall det går att påvisa liknande samband för enbart kvinnliga ansikten.

Skillnader mellan rangordningen för hotfullhet och rangordningen för ingrupspreferens. Samtliga av AB-testets fem etniciteters hotfullhet rangordnades i en statistiskt säkerställd ordning. Även ordningsföljden för vilka kategorier som deltagarna hade minst respektive mest ingrupspreferens över var statistiskt säkerställd förutom kategorierna européer och amerikaner vilka bedömdes likvärdigt. Som förväntat uppfattades den thailändska ingruppen som minst hotfull. Övriga etniciteter rangordnades med afrikanska människor som den mest hotfulla kategorin trots att kategorin araber rankades som mindre prefererad än afrikaner i den explicita attitydtermometern. Skillnaden i de båda verktygens rangordning styrker antagandet att fler faktorer än betraktarens attityder inverkar på bedömningen av hotfullheter i AB-testet, exempelvis kulturella dialekter i ansiktsuttryck eller olika etniciteters varierande tendens att uppfattas hotfulla p.g.a. faktiska utseendeskillnader som ej är relaterade till aktuellt ansiktsuttryck. Bland de övriga etniciteterna i studien fanns ytterligare en noterbar diskrepans mellan rangordningarna för hotfullhet och ingrupspreferens. Detta var att deltagarna uttryckte en högre preferens för européer och amerikaner än kategorin kineser i attitydtermometern, medan kineser bedömdes som mindre hotfulla än europeiska ansikten i AB-testet. Även för denna diskrepans kan man anta att ett flertal faktorer hos stimulusbilderna samt inre faktorer hos betraktarna bidrar till skillnader i rangordningarna.

AB-testets begreppsvaliditet. Det visades i AB-testet tydliga skillnader i bedömd hotfullhet för de tre variablerna kön, ansiktsuttryck och etnicitets olika nivåer. Män bedömdes som betydligt hotfullare än kvinnor och de fem etniciteterna bedömdes olika hotfulla. Arga ansikten bedömdes mer hotfulla än neutrala ansiktsuttryck, vilka i sin tur bedömdes som betydligt mer hotfulla än de glada ansiktena. Utifrån bland annat kommentarer i eftertestformulären bör man vara medveten om att skillnader i de olika etniciteternas hotfullhet kan förklaras av att vissa arga ansikten uppfattas som mindre genuint arga och snarare något komiskt arga. Eftersom ansiktena är hämtade från mer än en databas är det möjligt att vissa av bilderna har haft en starkare målsättning att visa signalstarka ansiktsuttryck medan andra har haft som målsättning att vara mer subtilt realistiska. Utifrån Matsumoto et al. (2002) kan man förstå att tydliga ansiktsuttryck är en faktor som är eftersträvansvärd i databaser eftersom tydliga ansiktsuttryck minskar risken att betraktaren läser in egenskaper i ansikten baserat på sina egna

fördomar. Samtidigt är det dock viktigt för ekologisk validitet i undersökningar som den aktuella att kunna finna ansiktsbilder i databaser som är så realistiska som möjligt för att kunna göra korrekta jämförelser mellan olika kulturers dialektala skillnader i att uttrycka känslor.

Vilka skillnader syns mellan de båda ländernas testdeltagare?

En nyanserad bild av social önskvärdhet i Thailand respektive Sverige. Det framkom i eftertestformulären att ett flertal testdeltagare korrekt hade uppfattat vilka olika variabler och samband denna studie var ute efter att kartlägga. Vissa av dessa deltagare uttryckte en bild av att thailändska personer ofta har en generellt god attityd gentemot utländska människor och att de inte trodde att olika etniciteter skulle bedömas påtagligt annorlunda från varandra i testresultaten. Dessa uttalanden tolkas framöver som en antydning att det i någon mån existerar sociala normer och ideal inom deltagargruppen som säger att egalitärism är önskvärt att visa öppet. Parallellt med detta kvarstår det tidigare antagandet att patriotism och en nationell ingrupspreferens är högre värderat i Thailand än i Sverige. Då försöksdeltagarna från de båda länderna är hämtade från jämförbara miljöer med hänseende till social status och utbildningsnivå kan man utgå från att den sociala önskvärdhet som påverkar de båda deltagargrupperna ej skiljer sig på grund av skillnader i nämnda demografiska variabler. Eventuella skillnader härstammar främst från andra makrokulturella faktorer.

Två typer av social önskvärdhet. Det var förväntat utifrån undersökningens hypoteser att de thailändska deltagarna i högre grad skulle visa högre grader av patriotism både via implicita och explicita mått. Istället var det dock så att de implicita måtten visade på en nästan identisk ingrupspreferens hos de båda grupperna. När den explicita ingrupspreferensen uppmättes uppenbart högre hos thailändska deltagare än hos svenska blir det dock tydligt att någon sorts skillnad mellan de båda grupperna finns. Utifrån de förkunskaper om thailändsk och svensk kultur som redovisats tidigare är en trolig förklaring till skillnaden mellan de båda måtten att faktorn social önskvärdhet påverkat de båda deltagargrupperna i diametralt olika riktningar när det gäller att uttrycka explicita attityder. Svenska deltagare verkar ha velat tona ned sin patriotism medan thailändska deltagare blåst upp den.

I eftertestformuläret som distribuerades till de thailändska deltagarna nämnde olika deltagare bland annat att de uppfattat att testningen handlade om faktorer såsom attityder samt

bias gentemot människor med olika karriärer och ur olika raser samt att det ämnade mäta upp halo-effekter. Halo-effekter handlar förenklat om att när en människa ser en okänd individ kan man tillskriva denna individ olika egenskaper baserat på vad man tror sig se hos eller tror sig veta om människan. Att vissa av deltagarna korrekt uppfattat studiens syfte innebär att de kunnat anpassa sina svar på attitydtermometern till vad som är socialt önskvärt i deras kultur, både medvetet och omedvetet.

Testmetodernas inverkan på resultaten. Den thailändska gruppens ingrupspreferenser syntes tydligt gentemot samtliga av attitydtermometerns inkluderade etniska kategorier. Det är värt att nämna att samtliga av undersökningens test presenterats på något olika vis för den thailändska respektive svenska deltagargruppen. En skillnad är att fler deltagare testats simultant i Bangkok än i Lund. Det större antalet deltagare kan ha minskat känslan av avskildhet vid testningen varpå det är möjligt att de thailändska deltagarna i högre grad än de svenska påverkats att svara utefter vad som är socialt önskvärt. Vidare kan det noteras att studien presenterats som ett internationellt projekt för den thailändska gruppen, och att det under testningen ständigt funnits en västerländsk testledare närvarande. Detta kan ha påverkat hur attityder gentemot främmande etniciteter, framförallt européer och amerikaner, har rapporterats. Deltagarna i Lund å andra sidan var inte informerade om möjligheten att projektets resultat skulle kunna utnyttjas för tvärkulturella jämförelser eftersom denna dimension av studien inte var påtänkt vid tiden för testningen i Lund.

Förutsättningar för jämförelser mellan det svenska och thailändska IAT. De olika ingrupspreferenserna över främmande kategorier i attitydtermometern rangordnades på två olika sätt av den thailändska och den svenska deltagargruppen. Båda grupperna fyllde dock i resultat som innebar att kategorin "araber" var den etniska grupp som de visade högst ingrupspreferens över.

Eftersom det i det implicita måttet för ingrupspreferens var just arabiska namn som användes som en motpart mot inhemska, var det gynnsamt för möjligheterna att göra jämförelser mellan de båda grupperna att båda rankade araber som den grupp de hade minst preferens för. De båda gruppernas IAT-resultat skulle kunna anses mindre tillförlitliga att jämföra rakt av ifall den ena gruppen hade fått genomföra ett IAT med en utgrupp som var högt

värderad medan den andra gruppen fått genomföra ett IAT med en utgrupp som var lågt värderad.

Det IAT som administrerades för thailändska deltagare var i princip en direkt översättning av den svenska motsvarigheten. De båda gruppernas resultat på IAT var påtagligt lika varandra i fråga om storlek och varians, vilket konstaterades med hjälp av en variansanalys. Att de båda grupperna skulle vara identiska i sina IAT-resultat var inte förväntat enligt undersökningens hypoteser. En möjlig tolkning av resultaten är att de båda grupperna de facto inte skiljer sig åt i hur stark ingrupspreferens de generellt känner över etniska utgrupper bortom vad som är socialt gångbart i deras respektive samhällen.

Sammanfattning och slutsatser

Resultaten av studien har delvis varit överraskande utifrån de förförståelser som ligger till grund för dess genomförande. Dock har vissa hypoteser bekräftats och en början har lagts till en förståelse för hur olika kulturella grupper kan skilja sig åt i användandet av de aktuella psykologiska verktygen.

Ett anmärkningsvärt konstaterande som kan göras är att det explicita attitydmåttet bättre än IAT predicerade hur pass hotfulla två främmande etniciteter skulle uppfattas av thailändska deltagare. Samtidigt var det omvända korrekt för de svenska deltagarna. För dessa kunde det implicita attitydmåttet i högre grad än attitydtermometern predicera hur hotfullheter bedömdes. Vilka eventuella mekanismer som bidrar till att svenska deltagare i högre grad än thailändska är motiverade att dölja sina attityder på grund av social önskvärdhet är ett ämne som kan undersökas i framtida forskning både med psykologisk och sociologisk ansats.

Att det skulle finnas ett samband mellan explicita ingrupspreferenser gentemot utgrupper och upplevd hotfullhet hos dessa utgrupper var inte förvånande utifrån studiens bakomliggande teorier och förförståelser. Dock var det något oväntat att finna samband mellan attityder gentemot en specifik etnicitet och den uppfattade hotfullheten hos en annan etnicitets ansikten.

Det var ej väntat att IAT skulle visa ett identiskt resultat med studien som tidigare gjorts vid Lunds universitet. Detta blir ytterligare förvånande då skillnaden i explicita preferenser så tydligt låg i linje med bakomliggande hypoteser. Möjligtvis måste användandet av IAT i

samband med attityder gentemot etniciteter ifrågasätts alternativt vidareutvecklas för att kunna uppvisa samma starka samband med explicita mått som i exempelvis Greenwald et al:s (1998) användande av samma verktyg. Beroende på vilket attitydmått man tillskriver högst legitimitet framstår skillnaderna mellan de båda deltagargrupperna i två olika sken. Ena sättet att tolka resultaten är att grupperna är likvärdigt patriotiska men individerna har två ytligt sett olika sätt att framställa sig själva. Det andra sättet är att de båda grupperna skiljer sig drastiskt åt i patriotism men är identiska med avseende på de psykologiska konstrukt som uppmätts med hjälp av denna undersöknings IAT. Förmodligen är sanningen närmast en kombination av de båda ovanstående alternativen.

Referenser

- Dailey, M. N., Joyce, C., Lyons, M. J., Kamachi, M., Ishi, H., Gyoba, J., & Cottrell, G. W. (2010). Evidence and a computational explanation of cultural differences in facial expression recognition. *Emotion, 10*(6), 874-893.
- Darwin, C. R. (1872/1965). *The expression of the emotions in man and animals*. London: John Murray.
- Ekman, P. (1993). Facial expression and emotion. *American Psychologist, 48*(4), 376-379.
- Elfenbein, H. A., Beaupré, M., Lévesque, M., & Hess, U. (2007). Toward a dialect theory: Cultural differences in the expression and recognition of posed facial expressions. *Emotion, 7*(1), 131-146.
- Ellingson, J. E., Sackett, P. R., & Hough, L. M. (1999). Social desirability corrections in personality measurement: Issues of applicant comparison and construct validity. *Journal of Applied Psychology, 84*(2), 155-166.
- Fazio, R. H., & Dunton, B. C. (1997). Categorization by race: The impact of automatic and controlled components of racial prejudice. *Journal of Experimental Social Psychology, 33*(5), 451-470.
- Forster, K.I., & Forster, J.C. (1999). *DMDX* [datorprogram]. Tucson: University of Arizona.
Hämtat från <http://www.u.arizona.edu/~kforster/dmdx/download.htm>
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. L. K. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: The implicit association test. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(6), 1464-1480.
- Greenwald, A. G., Nosek, B. A., & Banaji, M. R. (2003). Understanding and using the Implicit Association Test: I. An improved scoring algorithm. *Journal of personality and social psychology, 85*(2), 197-216.
- Hofmann, W., Gawronski, B., Gschwendner, T., Le, H., & Schmitt, M. (2005). A meta-analysis on the correlation between the Implicit Association Test and explicit self-report measures. *Personality and Social Psychology Bulletin, 31*(10), 1369-1385.
- Hugenberg, K., & Bodenhausen, G. V. (2003). Facing prejudice: Implicit prejudice and the perception of facial threat. *Psychological Science, 14*(6), 640-643.

- Hugenberg, K., & Bodenhausen, G. V. (2004). Ambiguity in social categorization: The role of prejudice and facial affect in race categorization. *Psychological Science, 15*(5), 342-345.
- Innes-Ker, Å. H., & Björklund, F. (2010). [Attitudes, ethnicity and interpretation of facial expressions of emotion]. Opublicerad rådata.
- Izard, C.E. (1994). Innate and universal facial expressions: Evidence from developmental and cross-cultural research. *Psychological Bulletin, 115*(2), 288–299.
- Jack, R. E., Blais, C., Scheepers, C., Schyns, P. G., & Caldara, R. (2009). Cultural confusions show that facial expressions are not universal. *Current Biology, 19*, 1543–1548.
- Kilbride, J. E., & Yarczower, M. (1983). Ethnic bias in the recognition of facial expressions. *Journal of Nonverbal Behavior, 8*(1), 27–41.
- Kitayama, S., Mesquita, B., & Karasawa, M. (2006). Cultural affordances and emotional experience: Socially engaging and disengaging emotions in Japan and the United States. *Journal of Personality and Social Psychology, 91*(5), 890 –903.
- Libhub. (2011). [Internetsida]. Hämtad från <http://www.lub.lu.se/cgi-bin/ipchk/http://libhub.sempertool.dk>
- Lundqvist, D., Flykt, A., & Öhman, A. (1998). *The Karolinska Directed Emotional Faces (KDEF)*. Stockholm: Avdelningen för neurovetenskap vid Karolinska institutet.
- Marlowe, D., & Crowne, D. P. (1961). Social desirability and response to perceived situational demands. *Journal of Consulting Psychology, 25*(2), 100-115.
- Marsh, A. A., Elenkin, H. A., & Ambady, N. (2003). Nonverbal “accents”: Cultural differences in facial expressions of emotion. *Psychological Science, 14*, 373-376.
- Martinez, A. M., & Benavente, R. (1998). The AR face database. *CVC Technical Report, 24*.
- Masuda, T., Ellsworth, P. C., Mesquita, B., Leu, J., Tanida, S., & Van de Veerdonk, E. (2008). Placing the face in context: Cultural differences in the perception of facial emotion. *Journal of Personality and Social Psychology, 94*(3), 365–381.
- Matsumoto, D. (2002). Methodological requirements to test a possible in-group advantage in judging emotions across cultures: Comment on Elenkin and Ambady (2002) and evidence. *Psychological Bulletin, 128*(2), 236 –242.
- Matsumoto, D., Consolacion, T., Yamada, H., Suzuki, R., Franklin, B., Paul, S., Ray, R., &

- Uchida, H. (2002). American-Japanese cultural differences in judgements of emotional expressions of different intensities. *Cognition & Emotion*, 16(6), 721-747.
- Matsumoto, D., & Ekman, P. (1989). *Japanese and caucasian facial expressions of emotion - JACFEE* [Diabilder]. San Francisco State University, Intercultural and Emotion Research Laboratory, Department of Psychology.
- Mesquita, B., & Frijda, N. H. (1992). Cultural variations in emotions: A review. *Psychological Bulletin*, 112(2), 179-204.
- Niedenthal, P. M., Halberstadt, J. B., Margolin, J., & Innes-Ker, Å. H. (2000). Emotional state and the detection of change in facial expression of emotion . *European Journal of Social Psychology* , 30, 211-222.
- Olson, M. A., Crawford, M. T., & Devlin, W. (2009). Evidence for the underestimation of implicit in-group favoritism among low-status groups. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45(5), 1111-1116.
- Otten, S., & Moskowitz, G. B. (2000). Evidence for implicit evaluative in-group bias: Affect-biased spontaneous trait inference in a minimal group paradigm. *Journal of Experimental Social Psychology*, 36, 77–89.
- Project Implicit*. (2011). [Internetsida]. Hämtad från <https://implicit.harvard.edu/implicit/demo/>
- Sauter, D. A., Eisner, F., Ekman, P., & Scott, S. K. (2010). Cross-cultural recognition of basic emotions through nonverbal emotional vocalizations. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 107(6), 2408-2412.
- Schmid, P. C., Schmid-Mast, M., Bombari, D., Mast, F. W., & Lobmaier, J. S. (2011). How mood states affect information processing during facial emotion recognition: An eye tracking study. *Swiss Journal of Psychology*, 70(4), 223-231.
- Soto, J. A., & Levenson, R. W. (2009). Emotion recognition across cultures: The influence of ethnicity on empathic accuracy and physiological linkage. *Emotion*, 9(6), 874–884.
- Stöber, J. (2001). The social desirability scale-17 (SDS-17): Convergent validity, discriminant validity and relationship with age. *European Journal of Psychological Assessment*, 17(3), 222–232.
- Tajfel, H., Billig, M. G., Bundy, R. P., & Flament, C. (1971). Social categorization and

- intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 1(2), 149-178.
- Tang, S., Huang, Y., Helmeste, D., Shioiri, T., & Someya, T. (2001). Differential judgement of static facial expressions of emotions in three cultures. *Psychiatry & Clinical Neurosciences*, 55(5), 479-483.
- Tottenham, N., Tanaka, J. W., Leon, A. C., McCarry, T., Nurse, M., Hare, T. A., Marcus, D. J., Westerlund, A., Casey, B., & Nelson, C. (2009). The NimStim set of facial expressions: Judgments from untrained research participants. *Psychiatry Research*, 168(3), 242-249.
- Van Bavel, J. J., & Cunningham, W. A. (2009). Self-categorization with a novel mixed-race group moderates automatic social and racial biases. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35(3), 321-335.
- Wen, G., Bo, C., Shiguang, S., Xilin, C., Delong, Z., Xiaohua, Z., & Debin, Z. (2008). The CAS-PEAL large-scale chinese face database and baseline evaluations. *IEEE Transactions On Systems, Man & Cybernetics: Part A*, 38(1), 149-161.
- Young, S. G., & Hugenberg, K. (2010). Mere social categorization modulates identification of facial expressions of emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(6), 964 – 977.

Bilaga

Engelskspråkig översättning av attitydtermometern

Questionnaire about attitudes towards different groups of people

For this research we are interested in your attitudes or feelings about some different groups of people. The different groups are based on for example different occupations or coming from different parts of the world.

Under this text you will see a scale that looks like a thermometer. Using numbers from 0 to 100 according to the scale, please indicate to what degree you have positive or negative feelings towards the different groups of people that is listed at the end of this page.

If you have a positive attitude towards one of the groups of people, then you put a number of 50-100 beside that group. If you have a negative attitude towards one of the groups of people, then you put a number of 0-50 beside that group.

Try to write down your numbers as spontaneously as possible while still giving an honest answer. All the information you give on this paper is anonymous.

Positive

100..... Extremely positive
 90..... Very positive
 80..... Positive
 70..... Moderately positive
 60..... Somewhat positive
 50..... Neither positive nor negative
 40..... Somewhat negative
 30..... Moderately negative
 20..... Negative
 10..... Very negative
 0..... Extremely negative

Negative

Write your number in the box to the right of every group.

Nr	Grupp	0-100
1	Homeless people	
2	Lawyers	
3	Pedophiles	
4	Athletes	
5	Thai people	
6	TV-show hosts	
7	Homosexual women	
8	Muslim people	
9	Professors	
10	People with cancer	
11	Politicians	
12	Doctors	
13	American people	
14	Researchers	

Nr	Grupp	0-100
15	Homosexual men	
16	Chinese people	
17	Engineers	
18	African people	
19	Computer-technicians	
20	Women	
21	Dark-skinned people	
22	Men	
23	Single mothers	
24	People with AIDS	
25	Arab people	
26	Rapists	
27	Police-officers	
28	European people	